Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	20 Rk1
Ärendenr	Datum
ÅLR 2021/1627	11.3.2021

Hänvisning
Riksdagens grundlagsutskotts begäran om utlåtande

Riksdagens grundlagsutskott
PeV@eduskunta.fi

Kontaktperson
Förvaltningschef John Eriksson

Ärende

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet samt till lämnande av underrättelse enligt artiklarna 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 241/2020)

Ålands landskapsregering har inte för avsikt att på något sätt försvåra de reformer som nu föreslås i riket när välfärdsområden inrättas. För landskapsregeringens del är det däremot viktigt att säkerställa att lagtinget inom sin lagstiftningsbehörighet inte begränsas samt att innevånarna på Åland, landskapsmyndigheterna och de åländska kommunerna inte drabbas av eller påverkas av de åtgärder som föranleds av rikets reformpaket.

PROPOSITIONENS INNEHÅLL

Allmänt

I propositionen föreslås det att organiseringsansvaret för social- och hälsovården samt räddningsväsendet överförs från kommunerna till en ny förvaltningsnivå med välfärdsområden. Det föreslås att det i Finland bildas 21 välfärdsområden. I Nyland avviker ansvaret för organiseringen av social- och hälsovården samt räddningsväsendet från lösningen för det övriga landet så att Helsingfors stad dock fortfarande har ansvaret för att ordna tjänsterna. I Nyland ansvarar också fyra välfärdsområden för ordnandet av tjänsterna och inom hälso- och sjukvården dessutom HUS-sammanslutningen. Ansvaret för att ordna hälso- och sjukvård ska fördelas mellan välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen på det sätt som fastställs i lag och i avtalet om ordnande av social- och hälsovården.

Välfärdsområdena ska vara offentligrättsliga samfund med självstyre inom sitt område. De nya välfärdsområdena motsvarar till sitt område de nuvarande landskapen, men i fråga om landskapet Nyland görs en avvikelse från den nuvarande landskapsindelningen. Välfärdsområdenas högsta beslutande organ är välfärdsområdesfullmäktige som utses genom val.

I lagen om välfärdsområden föreskrivs om välfärdsområdenas verksamhet, ekonomi och förvaltning samt om granskningen av ekonomin. Genom lagen om ordnande av social- och hälsovård överförs ansvaret för att ordna den kommunala social- och hälsovården till de välfärdsområden som inrättas. Genom den föreslagna lagen om ordnande av

räddningsväsendet överförs organiseringsansvaret för det kommunala räddningsväsendet till de välfärdsområden som ska inrättas.

Välfärdsområdenas verksamhet finansieras huvudsakligen med statlig finansiering och delvis med kundavgifter som tas ut av dem som använder tjänsterna. Bestämmelser om finansieringen finns i lagen om välfärdsområdenas finansiering. Finansieringen bestäms kalkylmässigt huvudsakligen utifrån behovet av tjänster i välfärdsområdet och utifrån omgivningsfaktorer. Finansieringen av räddningsväsendet påverkas dessutom av en riskfaktor. Den statliga finansieringen är allmänna icke-öronmärkta medel för välfärdsområdena. När finansieringsansvaret överförs från kommunerna på staten, måste statens inkomster ökas och kommunernas inkomster minskas i motsvarighet till överföringen. Därför föreslås det att statens skatteinkomster ökas genom en skärpning av statens förvärvsinkomstbeskattning. Kommunerna åläggs att sänka kommunalskatten för att det totala skatteuttaget inte ska öka. Minskningen av kommunalskatten uppgår till 13,26 procentenheter i samtliga kommuner. Även kommunernas andel av samfundsskatteintäkterna sänks och statens andel ökas i motsvarande grad.

Landskapet Åland har självstyrelse på det sätt som framgår av självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991). Självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland, Ålands grundförfattningar, antas vardera i en egen lagstiftningsordning. De kan bara ändras eller upphävas i grundlagsordning och genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Inte heller kan avvikelse göras från dessa grundförfattningar annat än genom samma lagstiftningsordning. Den försvårade lagstiftningsordningen innebär att de åländska grundförfattningarnas giltighet endast delvis härleds från Finlands grundlag. Självstyrelselagens giltighet härleds via den egna lagstiftningsordningen tillbaka till den föregående självstyrelselagen från 1951 och före den till 1920 års självstyrelselag. Vid sidan om den första självstyrelselagen finns den rättsliga grunden för självstyrelsen i Ålandsöverenskommelsen och Nationernas förbunds beslut vilka gav Åland internationella garantier för sin självstyrelse och Finland suveräniteten över Åland. Redan när den första självstyrelselagen antogs i grundlagsordning, som också hänvisas till i Ålandsöverenskommelsen, så fick självstyrelselagen en hierarkisk ställning som är jämförbar med grundlag. Utgående från denna redogörelse och dessa sakomständigheter bör därför klargöras i utskottets betänkande att så är fallet då Ålands självstyrelse inte har sin utgångspunkt i 120 § Finlands grundlag utan är en lag av egen natur (Sui Generis).

Lagtinget har lagstiftningsbehörigheten gällande hälso- och sjukvården enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen för Åland. Detsamma gäller brand- och räddningsväsendet samt socialvården enligt 18 § 6 punkten och 13 punkten självstyrelselagen för Åland.

Åland kommer, trots att reformerna inte gäller Åland, att påverkas dels med anledning av de skatteåtgärder riket vidtar i samband med reformerna dels genom det sätt på vilket reformerna genomförs. Noteras bör dock att riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet enligt 31 § självstyrelselagen för Åland på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Beskattningen

Till följd av ändringarna uppskattas skatteinkomsterna minska med sammanlagt cirka 13 390 miljoner euro i kommunerna i riket. Det uppskattas att kommunalskatteinkomsterna i kommunerna i riket minskar med cirka 12 820 miljoner euro och samfundsskatteinkomsterna med cirka 570 miljoner euro. Intäkterna av statens skatteinkomster beräknas öka med cirka 13 135 miljoner euro. Intäkterna av den progressiva inkomstskatten beräknas öka med cirka 12 540 miljoner euro, intäkterna av kapitalinkomstskatten med cirka 25 miljoner euro och intäkterna av samfundsskatten med cirka 570 miljoner euro. Intäkterna av kyrkoskatten beräknas öka med cirka 60 miljoner euro.

I propositionen föreslås det att statens skatteinkomster ökas och kommunernas skatteinkomster minskas inom det nuvarande skattesystemet genom en ändring av statens inkomstskatteskala samt flera olika parametrar för avdrag i beskattningen av förvärvsinkomster. Dessutom slås skattebaserna för stats- och kommunalbeskattningen samman så att de avdrag som görs från inkomsterna ska beviljas på samma grunder och till samma belopp både vid statsbeskattningen och kommunalbeskattningen. Eftersom statsbeskattningen hör till rikets lagstiftningsbehörighet beskattas förvärvsinkomster vid statsbeskattningen på Åland på samma sätt som i riket. Till följd av de föreslagna ändringarna skärps alltså statsbeskattningen samtidigt också på Åland. Eftersom social- och hälsovårdsreformen inte gäller Åland finns det inga motsvarande grunder för en sänkning av skattesatserna för kommunerna på Åland som för kommunerna i riket. För att beskattningen av förvärvsinkomster inte ska skärpas på Åland, bör den skärpta statsbeskattningen på Åland förhindras. I inkomstskattelagen bör det således särskilt föreskrivas att statsbeskattningen inte skärps i fråga om skattskyldiga som är bosatta på Åland. Att utfärda bestämmelser om statsbeskattningen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Det föreslås att skärpningen av beskattningen av förvärvsinkomster i fråga om skattskyldiga som bor på Åland ska förhindras genom lägre marginalskattesatser i statens progressiva inkomstskatteskala. Marginalskattesatserna i skalan sänks i fråga om skattskyldiga som bor på Åland med samma procentenhet med vilken kommunernas skattesatser sänks i riket. De lägre marginalskattesatserna i skatteskalan avser säkra att konsekvenserna av de föreslagna ändringarna av beskattningsgrunderna är desamma för skattskyldiga som bor på Åland och för skattskyldiga som bor i riket. Bestämmelser om lägre marginalskattesatser föreslås i 124 § 5 mom. i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992).

Det är fråga om samma sak som vid beredningen av den föregående social- och hälsovårdsreformen, men det tekniska genomförandet är annorlunda. Under den föregående beredningen skulle en skärpning av beskattningen ha förhindrats genom ett separat åländskt landskapsavdrag som beviljas från statsskatten. Eftersom skärpningen av statsbeskattningen i riket huvudsakligen sker via skatteskalan, riktas även det avdrag som gäller Åland bättre genom att en separat skatteskala tillämpas.

I propositionen föreslås det att skattebasen för statsbeskattningen och skattebasen för kommunalbeskattningen slås ihop genom att inkomstavdragen i statsbeskattningen och kommunalbeskattningen förenhetligas. Det föreslås därför att 30 § 3 mom. inkomstskattelagen ska ändras så att skatteårets förvärvsinkomst och den beskattningsbara förvärvsinkomsten ska beräknas på samma sätt i statsbeskattningen och kommunalbeskattningen. Skatteårets förvärvsinkomst beräknas både vid

statsbeskattningen och vid kommunalbeskattningen genom att avdrag görs från nettoförvärvsinkomsten. Beskattningsberäkningen ska dock fortfarande göras separat i fråga om statsbeskattningen och kommunalbeskattningen. Skatteårets förvärvsinkomst vid både statsbeskattningen och kommunalbeskattningen beräknas genom att de avdrag som görs vid statsbeskattningen och kommunalbeskattningen dras av från nettoförvärvs-inkomsten. Den beskattningsbara förvärvsinkomsten vid både statsbeskattningen och kommunalbeskattningen beräknas genom att de förluster som hänför sig till förvärvsinkomstslaget och som fastställts för tidigare år dras av från skatteårets förvärvsinkomst. Att överföra tyngdpunkten i beskattningen från kommunerna till staten har konsekvenser även för intäkterna av kyrkoskatten.

Kommunernas andel av samfundsskatteintäkterna beräknas minska med cirka 570 miljoner euro på 2020 års nivå och statens andel beräknas öka i motsvarande grad. Konsekvensbedömningen inbegriper inte den höjning av kommunernas utdelning som ingår i helheten av åtgärder för att stödja kommunerna i samband med Covid-19-pandemin. De enskilda kommunernas relativa andelar av kommungruppens samfundsskatteintäkter kvarstår oförändrade. En sänkning av inkomstskattesatsen i 124 § 3 mom. inkomstskattelagen från 6,26 procent till 4,17 procent innebär att beskattningen av den inkomst som delvis skattefria samfund enligt 21 § 1 mom. i inkomstskattelagen och väglag samt allmännyttiga samfund har erhållit från en fastighet sänks med sammanlagt cirka 4 miljoner euro.

Kommunernas inkomstskattesats minskas med 13,26 procentenheter i samtliga kommuner. Till följd av detta minskar kommunalskattens belopp med 12,82 miljarder euro. I beloppet har även beaktats ett avdrag på 70 miljoner euro som motsvarar minskningen i kommunernas beskattningskostnader. Av kommunernas andel av samfundsskatten överförs 570 miljoner euro till välfärdsområdenas finansiering. Med stöd av de i RP 241/2020 rd 223 preliminära uppgifterna för 2020 sänks kommunernas samfundsskatteandel med 10,71 procentenheter.

LANDSKAPSREGERINGENS SYNPUNKTER

Beskattningsfrågorna

Enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skatter och avgifter med undantag av landskapet Åland tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt samt närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och till kommunerna tillkommande skatter. Dessa hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen för Åland.

Eftersom statsbeskattningen hör till rikets lagstiftningsbehörighet beskattas förvärvsinkomster vid statsbeskattningen på Åland på samma sätt som i övriga Finland. Till följd av de föreslagna ändringarna skärps alltså statsbeskattningen samtidigt också på Åland. Eftersom reformen inte gäller Åland finns det inga motsvarande grunder för en sänkning av skattesatserna för kommunerna på Åland som för kommunerna i riket. För att beskattningen av förvärvsinkomster inte ska skärpas på Åland, måste den skärpta statsbeskattningen på Åland därför förhindras. Att utfärda bestämmelser om statsbeskattningen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Skärpningen av beskattningen av förvärvsinkomster i fråga om skattskyldiga som bor på Åland föreslås bli förhindrad genom

lägre marginalskattesatser i statens progressiva inkomstskatteskala. Landskapsregeringen betonar vikten av att statens progressiva inkomstskatteskala på Åland utformas så att det säkerställs att den förändrade beskattningen i riket faktiskt inte påverkar enskilda skattebetalare eller skattemottagare i form av de åländska kommunerna och landskapet Åland. Tabell 18 i propositionen visar de föreslagna ändringarnas konsekvenser för skatteuttaget för löne-, pensions- och dagpenningsinkomst vid olika inkomstintervall. Tabellen som omfattar såväl förändringarna i stats- som kommunalskatten indikerar på att det är relativt marginella förändringar för enskilda skattebetalare på Åland. Vid tidpunkten för uppgörandet av föreliggande utlåtande har det inte funnits motsvarande uppgifter som visar förändringarna i kommunal- respektive statsskatten skilt för sig och eventuella förskjutningar som påverkar skatteinkomstnivån för de åländska kommunerna respektive staten.

På Åland kommer det fortfarande att vara olika skattebas i kommunal- och statsbeskattningen. Landskapsregeringen förutsätter att de förändringar som planeras i riket inte påverkar lagtingets möjligheter att utforma den åländska kommunalskattebasen. Eventuella kostnader för att den åländska kommunalskattebasen kvarstår medan skattebaserna sammanslås i riket måste därför påföras staten då den föreslagna reformen inte gäller Åland eller ska påverka Åland. Landskapsregeringen förutsätter att Åland inte drabbas av merkostnader vid ändringar av den åländska skattelagstiftningen till följd av de reformer som nu görs i riket. Detta har ännu inte bekräftats från staten.

Enligt propositionen ändras studiepenningsavdraget vid kommunalbeskattningen så att det även gäller vid statsbeskattningen. Avdragsrätten formuleras genom en hänvisning till rikets lag om studiestöd (FFS 65/1994), vilket gör det oklart om den även gäller för studerande som omfattas av det åländska studiestödssystemet. Det här bör klargöras genom en hänvisning till landskapslagen (2006:71) om studiestöd.

Det föreslås därtill i propositionen att invalidavdraget vid beskattningen upphävs och att de medel som därmed sparas in riktas till utvecklingen av tjänsterna för personer med funktionsnedsättning. Landskapsregeringen konstaterar att då invalidavdraget upphävs i statsbeskattningen i riket får detta inverkan för skattebetalarna på Åland. Eventuella direkta stöd till berörda på Åland är något som faller inom lagtingets lagstiftningsbehörighet och som då bekostas av landskapet Åland. Det behöver klarläggas hur invalidavdraget kompenseras gentemot de berörda på Åland för att kunna utreda och beakta olika ekonomiska konsekvenser för självstyrelsen. Kontentan är att de personer på Åland som har rätt till invalidavdrag i statsbeskattningen riskerar att hamna i en mindre fördelaktig situation än motsvarande personer i riket. Detta beaktas inte och finns inte med i konsekvensbedömningarna i propositionen.

Sänkningen av kommunernas permanenta utdelning av samfundsskatten hänger samman med reformerna och det faktum att samfundsskattens andel av kommunernas skatteinkomster efter reformen skulle stiga med 10,71 procentenheter. Motsvarande arrangemang som gäller förvärvsinkomstskatterna bör således även införas gällande samfundsskatterna, d.v.s. att de åländska kommunernas andelar av samfundsskatterna inte måste förändras p.g.a. reformen i riket. För statens del har ett sådant upplägg till denna del ingen ekonomisk betydelse eftersom statens andel av samfundsskatterna i enlighet med det nya ekonomiska systemet med skatteavräkning som gäller från och med den 1 januari

2021 oavsett ska tillfalla landskapet Åland. Lagtinget ska inte behöva vidta lagstiftningsåtgärder för att vidhålla nuvarande situation.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att rikslagstiftningen om beskattningsförfarande gäller i landskapet med stöd av landskapslagen (1997:38) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om beskattningsförfarande (FFS 1558/1995). Landskapsregeringen kommer därför att behöva föreslå förändringar i lagstiftningen bl.a. för att utesluta tillämpningen av den föreslagna 91 b § i lagen om beskattningsförfarande.

Enligt den ovannämnda landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om beskattningsförfarande betalar de åländska kommunerna kostnaderna för verkställande av kommunalbeskattningen enligt de grunder som anges i lagen om skatteförvaltningen (FFS 503/2010). I propositionen ingår en ändring av lagen om skatteförvaltningen där kommunernas andel av beskattningskostnaderna sänks från 29,1 procent till 14,2 procent. Detta görs med hänvisning till att kommunernas andel av skatteintäkterna minskar. Den sänkningen gäller även för de åländska kommunerna om inte landskapslagstiftningen ändras.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att det i förslaget till 79 § 2 mom. mervärdeskattelagen (FFS 1501/1993) anges att det belopp som Rundradion Ab får ur statens televisions- och radiofond och den ersättning som Ålands Radio och Tv Ab får av Ålands landskapsregerings inkomster av televisionsavgifter ska hänföras till skattegrunden. På Åland betalar fysiska personer och samfund en årlig medieavgift till landskapet enligt landskapslagen (2019:103) om medieavgift. Medieavgiften ska finansiera radio och tv i allmänhetens tjänst på Åland. Förslaget till 79 § 2 mom. mervärdeskattelagen bör därför ändras så att detta beaktas.

Avslutningsvis vad gäller beskattningsdelen av reformen vill landskapsregeringen fästa uppmärksamhet vid att kyrkobeskattningen på Åland har utgått ifrån den åländska kommunala skattebasen. I propositionen finns inte konsekvensbedömningar och det är därför oklart hur föreslagna ändringar påverkar kyrkobeskattningen på Åland.

Förändringarna i det kommunala pensionssystemet

För närvarande bestämmer en delegation vid Keva avgiftsnivån i det kommunala pensionssystemet och beräkningsgrunderna för den. I lag föreskrivs endast om vilka delar som ingår i avgiften. När välfärdsområdena inrättas kommer staten i praktiken att betala en stor del av avgiften, eftersom det huvudsakligen är staten som svarar för finansieringen av välfärdsområdenas utgifter. Då kan beslutet, enligt utkastet till proposition, om bestämningen av pensionsavgiften inte i fortsättningen ses enbart som kommunernas sak och besluten kan därför inte längre fattas vid Keva i nuvarande omfattning. För att också välfärdsområdenas och statens intressen ska bli tryggade ska det i lagstiftningen tas in noggrannare bestämmelser om hur pensionsavgiften bestäms.

Med en utjämningsavgift täcks de utgifter för det kommunala pensionssystemet som överstiger nivån i det privata arbetspensionssystemet och som för närvarande täcks med en pensionsutgiftsbaserad avgift. Utjämningsavgiften delas upp i välfärdsområdenas och kommunernas andel. Välfärdsområdenas och kommunernas andelar bestäms enligt den lönesumma som de har av den totala lönesumman inom det kommunala pensionssystemet när reformen träder i kraft. Syftet med utjämningsavgiften är att finansiera kostnadsnivån

som på grund av det kommunala pensionssystemets historia och personalstruktur är högre i det kommunala pensionssystemet än i pensionssystemet inom den privata sektorn. Utjämningsavgiften fördelas mellan välfärdsområdena i förhållande till deras statliga finansiering och mellan kommunerna i förhållande till deras skattefinansiering.

De åländska kommunalt anställdas pensionssystem, med undantag av rektorer och lärare i grundskolorna, hör för närvarande till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen konstaterar att det saknas en konsekvensbedömning avseende huruvida reformen kommer att påverka de åländska kommunernas kostnader. Det är viktigt att avgiftsnivån i rikets kommunala pensionssystem förblir oförändrat så att de åländska kommunerna som står utanför reformen inte får merkostnader eller får mindre påverkningsmöjligheter än för närvarande.

Socialvård samt hälso- och sjukvård

Enligt 18 § 1 mom. 13 punkten självstyrelselagen för Åland har lagtinget lagstiftningsbehörighet beträffande socialvård. Enligt 27 § 1 mom. 24 punkten självstyrelselagen för Åland ligger dock administrativa ingrepp i den personliga friheten under rikets lagstiftningsbehörighet. Behörighetsfördelningen mellan Åland och riket kräver ett kontinuerligt samspel och i detta samspel utgör språket en grundläggande del.

Inom sjukvården köper landskapet Åland specialsjukvårdstjänster från Finland. Även inom socialvården köper de åländska kommunerna olika specialtjänster inom specialomsorg, missbrukarvård och barnskydd från Finland. En förutsättning för att kunna köpa dessa tjänster är att de tillhandahålls på svenska. Nuvarande balans mellan behörighetsfördelning och finansiering av självstyrelsen förutsätter att vissa specialtjänster köps från Finland. Detta eftersom antalet klienter för vilkas behov dessa specialtjänster behövs för är mycket litet, vilket innebär att det skulle bli synnerligen kostsamt att producera dem i egen regi på Åland. I sammanhanget kan även nämnas att riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet enligt 31 § självstyrelselagen för Åland på begäran bistå vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Landskapsregeringen noterar därför med tillfredsställelse att i propositionen beaktats att landskapet Åland av de framtida välfärdsområdena kommer att kunna skaffa de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster som det är omöjligt eller oändamålsenligt att producera på Åland. Detta är mycket viktigt för Åland.

Gällande medborgarnas flyttningsrörelser mellan Åland och riket och vice versa, av såväl tillfällig som varaktig karaktär, saknas konsekvensbedömningar i propositionen. Avsaknaden av konsekvensbedömningar är beklaglig och en oklarhet uppstår då lagstiftningen på Åland och i riket inom socialvård samt hälso- och sjukvård och nu tillämpliga bestämmelser om hemkommun, rätt till service och betalningsansvar skiljer sig på Åland och i riket. Sammantaget måste det säkerställas hur betalningsansvaret för en klient inom socialvården fastställs när denne flyttar från övriga Finland till Åland och vice versa.

Överföring av uppgifter från kommunerna till välfärdsområdena

Landskapsregeringen uppmärksammar utskottet på det att när uppgifterna för rikets kommuner minskar och överförs på välfärdsområdena kan en problematik uppkomma gällande rättigheter och skyldigheter för åländska kommuner som fortsätter handha de uppgifter som överförs till välfärdsområdena. Problematiken kommer inte egentligen upp i den nu aktuella propositionen men kommer att bli en fråga när den materiella lagstiftningen ska anpassas till reformen med välfärdsområden.

En av grundprinciperna i självstyrelsesystemet är att riket inte kan påföra åländska kommuner sådana uppgifter som inte även handhas av rikets kommuner. Landskapsregeringen konstaterar därtill i sammanhanget att de åländska kommunernas andel av samfundsbeskattningen väsentligt minskas trots att uppgifterna kvarstår (se även synpunkterna gällande beskattningen ovan), vilket utgående från den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen kan ifrågasättas då kommunerna på Åland gentemot sina invånare får sämre förutsättningar att klara av lagstadgade uppgifter.

Av Högsta domstolens utlåtande av 20.12.2013 gällande Ålands lagtings beslut av 18.9.2013 om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet och om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen framgår att grundprincipen beträffande förvaltningsuppgifter finns i 23 och 30 § självstyrelselagen för Åland. Enligt lagrummen ankommer förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till lagtingets lagstiftningsbehörighet på självstyrelsemyndigheterna medan förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer på riksmyndigheterna. I det aktuella fallet 2013 avsågs uppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet överföras från kommunerna på Åland till en av landskapets myndigheter. Detta stadgande i landskapslagen ansågs stå i strid med självstyrelselagen varför paragrafen utgjorde en behörighetsöverskridning vid lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen. Högsta domstolens ställningstagande ger en indikation på att åländska kommuner enbart kan påföras vissa uppgifter om motsvarande uppgifter sköts av rikets kommunala myndigheter. Landskapsregeringen anser vidare att detta förhållningssätt även kan utläsas av 121 § Finlands grundlag (FFS 731/1999) och 18 § 4 punkten självstyrelselagen för Åland.

Då de åländska kommunerna inte för närvarande genom rikslag kan handha eller påföras andra uppgifter än rikets kommuner så måste en reglering ske i självstyrelselagen för Åland. Frågan bör därför hanteras i samband med den pågående revisionen av självstyrelselagen.

Terminologin i utkastet till reformer

Begreppet ”Fastlandsfinland” är felaktigt i lagstiftningspaketet. Begreppet är oklart och helt nytt i lagstiftningssammanhang. Självstyrelselagen för Åland använder begreppen ”riket” respektive ”landskapet Åland”. Termen ”Fastlandsfinland” i lagtexten måste därmed ändras.

Avslutande kommentar

Ålands landskapsregering har inte för avsikt att på något sätt försvåra de reformer som nu föreslås i riket. För landskapsregeringens del är det viktigt att säkerställa att lagtinget inom sin lagstiftningsbehörighet inte begränsas samt att innevånarna på Åland, landskapsmyndigheterna och de åländska kommunerna inte drabbas av eller påverkas av de åtgärder som föranleds av rikets reformpaket kopplat till inrättandet av välfärdsområden. För att uppnå detta måste åtminstone förslaget till 79 § 2 mom.

mervärdeskattelagen ändras så att det inte framgår att den ersättning som Ålands Radio och Tv Ab får av Ålands landskapsregerings inkomster från televisionsavgifter ska hänföras till skattegrunden. Den nya lagstiftningen om medieavgift på Åland i landskapslagen (2019:103) om medieavgift måste beaktas. Då studiepenningsavdraget ändras så att det även gäller vid statsbeskattningen måste en hänvisning till landskapslagen (2006:71) om studiestöd göras så att studerande som omfattas av det åländska studiestödssystemet inbegrips. Termen ”Fastlandsfinland” i lagtexten måste också ändras i hela lagstiftningspaketet. Därtill är det inte rimligt att åländska kommuner drabbas av reformen genom en sänkning av kommunernas permanenta utdelning av samfundsskatten med 10,71 procentenheter. Om de åländska kommunerna undantas från denna förändring medför detta i sig inte några ekonomiska effekter för staten. I övrigt konstaterar landskapsregeringen att det varit svårt att bedöma lagstiftningspaketets konsekvenser eftersom landskapsregeringen inte haft tillgång till relevant beskattningsdata och då konsekvensbedömningarna i propositionen inte gjorts utgående från ett åländskt perspektiv.

Lantråd Veronica Thörnroos

Vicelantråd Harry Jansson

FÖR KÄNNEDOM:
Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden
Justitieministeriet, oikeusministerio@om.fi
Finansministeriet, valtiovarainministerio@vm.fi
Social-och hälsovårdsministeriet, kirjaamo@stm.fi
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Landshövding Peter Lindbäck, peter.lindback@ambetsverket.fi